

TÁRSADALMI DOLGOZATOK.

Művelődjünk!

IRTA : MARCZEVICZ LAJOS.

HISZEM, hogy nem végzek fölösleges munkát, ha ez irányban táplált gondolataimat papírra vetem. Hiszem. Bár tisztában vagyok azzal, hogy nem sok újat mondok; talán semmit. De ha nagyjában ismétlem is, a mit már részben mások, részben magam is, talán más formában elmondottunk, hiába való munkát nem végeztem. Nem pedig azért, mert a dolog lényege, úgy a szervezkedés, mint a szakképzettség szempontjából, olyan fontos és életbevágó, hogy nem lehet eléggé gyakran hangoztatni.

Egyébként a szaktársakon a sor, hogy a jövőre nézve indokolatlanná tegyenek ily irányú buzdítást.

Ma még nem az. A szaktársak soraiban megnyilatkozó közöny és nem-tudás szédítő arányokat ölt.

De térjünk a dologra.

Széltében-hosszában azt halljuk, hogy a nyomdászok a munkásság legintelligensebb elemei. Nagyon rosszul esik nekem, hogy e tekintetben az ellenkező álláspontra kell helyezkednem; azonban nyílt vallomással szolgálatot vélek tenni az összesség ügyének, és ez vigasztal. Mindenekelőtt azonban előre bocsátom, hogy a baj, melyről szólani fogok, nem egyetemes, de általános jellegű. A nyomdászok intelligenciája általában nem felel meg a hírének, a valóságban az ellenkezőre bukkanunk. Külsőségekre nem adok, mert

azok még nem jelentenek semmit; nagyon sok olyan embert ismerek, a ki a külsőségekben, például az öltözködésben, a nyakravaló izléses alkalmazásában, testtartásában, szóval egész külső megjelenésében a művelt ember benyomását gyakorolja reánk, míg bensejében távolról sem az; tud például folyékonyan csevegni a kártyajátékról, a lóversenyről, holmi csiklandós kalandokról, vagy egyik-másik neves ember viselt dolgairól, szokásairól — és ezzel ki is van merítve szellemi tárháza; de mihelyt eltéríteni iparkodunk őt e sikamlós térről és az élet komoly föltételeiről, a művészet, a színház magasabb jelentőségéről, vagy a gyakorlati életben megnyilvánuló egyes kimagasló eseményekről intézünk hozzá kérdést, menten elhallgat; ezek a kérdések reá nézve unalmas dolgok, a melyekkel nem érdemes foglalkozni. Ő ugyanis tudatlanságát, felületességét a saját énje előtt is azzal igyekszik takarni, hogy egyszerűen perhorreszkálja mindazokat a kérdéseket, a melyek értelmét meghaladják. Nem akarom azt állítani, hogy pld. a kártyajáték, feltéve természetesen, hogy az a józanság keretében mozog és nem egymásnak a megkoppasztására irányul, továbbá az izléses öltözködés nem fér össze az intelligens ember hajlamaival; mert ha ilyesmit állítanék, nevetségessé tenném magamat, úgy-e bár? De elvégre is ez nem lehet fokmérője az egyén műveltségének, mert a külsőségek, szokások nincsenek okozati összefüggésben az igazi műveltséggel; mert hiszen látunk az életben sok olyan embert, a ki különben kifogástalanul öltözködik, jól tud kártyázni, azonfelül kedvelt a nők társaságában is, ismeri vagy legalább ismerni véli az apró és nem apró félvilági hölgyek és „művésznők“ egész élettörténetét, egyébként azonban közönséges tökfilkó, a ki, ha komoly dologról esik szó, elhallgat és bambán bámul az üres levegőbe, vagy mindent megnevet. És itt a csúcsponthoz értünk. Nagyon sokan, de talán általánosságban azt tartják, hogy a külsőségek fejezik ki valakinek a műveltségét. Ha valaki elegánsan van öltözve, kész a művelt ember. Pedig tudjuk, hogy ez a legtöbb esetben üres szemfényvesztés, míg az egyszerű, szerény külsejűt, de talán bensőleg gazdagabb képességűt, észre sem veszik. Korunk jellemző vonása. Kor, a melyben az egyén benső értéke mitsem nyom a latban, fő a külső, a ruha, az ékszer, a szenvelgő föllépés. Korunk minden erkölcs-

telensége, az emberek minden bűne, gazsága e mögé húzódik. A gyémánt csillogása mellett elhomályosul a lélek tüze, a szív tisztasága. Szinte kábító. Hol van még az a kor, a mikor majd az embert nem a fémjei és drágakövei után, hanem benső képességei szerint ítélik meg? A mikor nem a hit, hanem a tudás lesz az egyetemes emberiség vezérfáklyája . . . Álomnak tetszik nekünk . . . Az emberiség oly rossz, oly bűnös, s bűneiben oly csökönyös, hogy szinte kiirthatatlannak látszik ez a ferde és beteges felfogás. A balga fényűzés, az üres cziczoma után való örületes hajsza mérhetetlen romlottságba kergeti az embereket. Azon ne csodálkozzunk, ha a nép mélyebb rétegeiben is látjuk e romboló szellem terjedését, ha az emberek ott is a külsőségeket keresik, ha valamiképen érvényesülni akarnak. Hiszen ott a nép úgyszólván állati életet él, nem, vagy csak igen keveset tanult, mert hisz nem is tanulhatott. Életét a pusztá külső szokások irányítják. A könnyelmű ledér élet, a csábító külsőségek sokkal nagyobb erővel hatnak ingadozó lelkiületére, mint a komoly, csöndes, tartalomtéljes élet. A mit nagy fáradsággal összekuporgat, haszontalanul elpazarolja. S ha tisztességes úton nem képes szenvedélyének eleget tenni, a bűnhöz folyamodik. De azért mégsem mond le a külső szokásról, mert látnia, tapasztalnia kell, hogy ma másképp nem is érvényesülhet, nem juthat előre; ha pedig azt akarja, hogy az emberek őt is észrevegyék, alkalmazkodnia kell a külső szokásokhoz, ruha kell hozzá, minél több ékszer és ostobaság. Ezek azután biztosan megadják mindenkinek a kellő tekintélyt.

Ezzel azonban a viláért sem akarom azt mondani, hogy a művelt ember ne fordítson gondot külsejére. Oh nem. A józansághoz tartozik a tisztaság, az ízlés. Minden félig-meddig művelt ember gondot fordít a külsejére: öltözékére, a test ápolására stb. De ez nála csak azt a szerepet játsza, a mit egy szindarabnál a díszlet játszik; mert hiszen, úgy-e bár, nem ez vonz bennünket a művészet csarnokába, hanem a játékban megnyilvánuló költészet és a szereplő egyének előadó művésze. Ha csak a pusztá kulisszákat mutatnák nekünk, aligha mennénk a színházba. Ebből a hasonlatból azt következtethetjük tehát, hogy szükséges kelléke ugyan a szindarabnak a díszlet, de korántsem jelenti még a költészetet, sem a művészetet, valaminthogy a művelt-

ségnek is szükséges alkotó részét képezi a tisztaság, csín stb., de elvégre nem jelenti még az embert.

Számtalan ember van azonban, a mint már fön-
tebb is említém, s különösen sok a nyomdászok között,
a ki nem így fogja fel a dolgot, hanem azt hiszi és
vallja is, hogy ő már az által eleget tett az intelligen-
cia követelményeinek, ha csinosan öltözködik és léha
kalandok után jár.

A nyomdász lényegesen különbözik más szakmá-
hoz tartozó munkástól. Hasonlíthatatlanul több alkalma,
nagyobb tere van a művelődésre, önképzésre. Maga
az életpálya nyujt kitünő és biztos alkalmat erre; hisz
önként kínálja az anyagot, mely gondolkodni, tanulni
ösztökél. S mégsem.

Ne értsük félre egymást. Egy cél vezet. Az igazat
megmondani; úgy, a hogy van, leplezetlenül, nyíltan.
Minden más cél távol tőlem, s különösen nem aka-
rok tudákoskodni. Tudom, hogy mi nem tehetünk
szert olyan műveltségre, mint a ki például felsőbb
iskolákat látogatott. Nem lehetünk műveltek a szó szo-
ros, tudományos értelmében. Azonban olvasottságra
szert tehetünk. Fogalmat szerezhethünk magunknak mind-
arról, a mi szükséges ahhoz, hogy az ember élvezettel
forgasson egy tudományos munkát, vagy magasabb
színvonalon álló hírlapot. Hogy gondolkodni tudjon
ne csak léhaságokról, hanem az élet komoly oldaláról
és követelményeiről. Nekünk az olvasottság pozitív ered-
ményeket hajt. A mi szakmánkban való haladásnak föl-
tételei lényegesen különböznek a más szakmában való
haladás föltételeitől. Míg amott kizárólag a gyakorlat,
a routine adja meg a szakmában való biztosságot, a
fokozatos tökélyesbülést, nálunk nemcsak ez a döntő,
hanem az értelem. Ez vezeti, kalauzolja a nyomdászt
munkájában. Ha ez hiányzik, képtelen megfelelni hiva-
tásának. Képtelen *egész* munkát végezni.

Korunk áldatlan szelleme reásütötte jellemző bélye-
gét a könyvnyomdászatra is. Nem a minőség, hanem
a mennyiség a döntő. De ez azután meg is látszik a
sajtó alól kikerülő nyomtatványokon, a melyek csak
úgy hemzsegnek a szégyenletesebbnél szégyenletesebb
hibáktól. Mind a két fél hibás, eltekintve a harmadik
féltől, a megrendelőtől, ki fölületességében szintén csak
az olcsót keresi és egyébbel nem törődik. A munka-
adó, ki kiméletlenül kihasználja a tanulókat s nem

fektet súlyt azok továbbképzésére, sem a felvételnél az előzetes iskolai képzettségre; a szaktársak, mert felszabadulásuk után nem törődnek magukkal, holott erre szervezetünkben bő alkalom nyílik, nem olvasnak, nem művelik elméjüket, hanem gépszerűen végzik munkájukat, léha kedvteléseknek hódolnak, nem látogatják a gyűléseket, nem olvassák kellő figyelemmel szaklapjainkat s jobban érdekli őket a versenyparipák, mint fajok története és sorsa.

Megdöbentő az a fölületesség, tájékozatlanság, melyet a szaktársak széles rétegeiben észlelhetünk. Még a legelemibb dolgokról, miket különben minden közepes iskolásgyerektől méltán elvárhatunk, mint például a nyelvtan főbb szabályainak az ismerete: az alany és állítmány közötti viszony meghatározása, az ige cselekvő és szenvedő módja, a főnév, a melléknév különböző alakjainak meghatározása, mint minősítő, határozó stb., vagy pedig egyes kimagasló történelmi eseményeknek ismerete, avagy némi földrajzi tájékozottság: nem is szólva másról, mindezekről sincs kellő fogalmuk.

A kik figyelemmel kísérik közéletünket, nem fognak túlzással vádolni. Hiszen ez a könyvnyomdászok kezébe kerül, nem érhet tehát még az a szemrehányás sem, hogy talán nevetségessé akarom a nyomdászokat tenni. Korántsem. A mit irok, tapasztalati tényekből merítettem s nyomdászoknak irom, hogy vonják le ebből a konzekvenciát, szálljanak magukba, tanuljanak. A szervezet egysége és hatalma a munkások tudásával párhuzamban fejlődik vagy hanyatlik. Akárhányszor olvashattuk könyvtárnokaink abbeli panaszát, hogy a szaktársak nem veszik igénybe a komoly, tudományos irányú műveket, hanem csak a regényeket olvassák és azok közül is csak a könnyebb válfajok közé tartozókat. Ez azt mutatja, hogy a szaktársakból hiányzik a hajlam, az ambíció a komoly tanulásra. Pedig mily nagy szüksége volna erre a szaktársaknak. Tekintsünk csak körül. Nyomról-nyomra, lépésről-lépésre meggyőződhetünk erről.

Regényt vagy költeményeket az ember leginkább szórakozásból olvas, üdítés okából, mert hisz azoknak csak elenyésző része alkalmas arra, hogy az ember tudását fejleszse vagy bővítse. De hát még ezeket a komolyabb irányú regényeket sem olvassák a szaktársak, hanem inkább a könnyebb, sikamlós, fantasztikus tárgyú

dolgokat, melyek alkalmasak arra, hogy az olvasónak idegeit szükségtelenül felkavarják és gondolkozásában utóbb perverz hajlamokat ébresztszenek.

Imádom az igaz költészetet, rajongok az igaz művészetért. Tisztelettel, csodás érzéssel szívemben hajlok meg a Múza fölkent apostolai előtt. Kiválasztottjai ők az emberiségnek, kik a természet magasabb rendeltetéséből hivatvák arra, hogy az emberiség mindennapi nehéz küzdelmét teremtő elméjük fényével besugározzák, a földi lét göröngyös útját lelkük virággal tele hintsék. A mi a szomjuhozónak egy pohár víz, az a művelt léleknek a költészet; felfrissít, felüdít, új életet önt az elfáradt lélekbe. Nem akarom tehát megfosztani a szaktársakat attól, hogy regényeket, költeményeket olvassanak. Nem akarom eltiltani őket a múzsától, a művészettől, hisz akkor vétenék a szabadság szent eszméje ellen, a melynek pedig a munkásság oly fáradhatatlan harczosa, vétenék a civilizáció ellen. Megdönténém egy szebb jövő hitét. Nem, ezt nem akarom ezt nem szabad akarnom.

Hanem az embernek, ha életet akar élni, másra is van szüksége. Az életben élénk tornyosuló akadályok leküzdésére nem erősít meg egymagában a költészet. A létért való emésztő harczban folyton új nehézségek, újabb gondok támadnak, a melyek fokozott mérvben igénylik akaraterőnket és tudásunkat. A költészet ezt egyedül nem adja meg. Ha nem akarunk meddő életet élni, ha nemcsak önmagunkért, de embertársainkért is akarunk élni és dolgozni, akkor első sorban tanulnunk kell. Tanulni, fejleszteni, tágítani ismereteink körét, hogy emberek lehessünk a szó nemesebb értelmében, a kik tudatával birnak rendeltetésüknek és kötelességeiknek, és hogy részben pótoljuk azt, a mit tőlünk a társadalmi viszonyok megtagadtak.

A mit az ember tanul, soha sem hiábavaló, nem vész kárba. Az életben elég alkalom kínálkozik, a mikor azt értékesítheti. Különösen a mi pályánkon. Mert minél értelmesebb és minél több az olvasottsága egy nyomdásznak, annál könnyebben küzdi le a jelentkező akadályokat. Minő többek között például a rosszul írt, vagy hanyagul tartott kézirat. Ha a szedő felfogja azt, a mit szed, ha a mondatokat nemcsak a technika, de az értelem szempontjából is követi, először bizonyos mérvű kellemet sző egyhangú munkája közé, másodsor

pedig elkerüli a gyakori fennakadást és a rossz korrek-
turát. Mindezek fölött azonban van még egy szempont,
a melyet nem lehet elhallgatnunk és eléggé becsülnünk,
és ez az, hogy a munkában megnyilvánuló értelem és
biztosság fejleszti az öntudatot. Megismertet bennünket
a végzett munka értékével és ekkor már nem leszünk
tehetetlen bábjai mások akaratának, kénye-kedvének.

Mi, a kik egy jobb, igazságosabb társadalmi rend
érdekében fáradunk, a kik tudatában vagyunk korunk
erkölcstelenségének és igazságtalanságainak, nem követ-
hetjük a modern áramlatot, mely az üres pöffeszke-
edésben, a tartalom nélküli külsőségekben keresi az
érvényesülés föltételeit.

Ha méltók akarunk lenni hírünkhöz és nem aka-
runk továbbra is visszaélni munkástársaink bizalmával,
akkor komolyabban kell felfognunk hivatásunkat, tanul-
nunk kell, hogy a szó igaz értelmében *nyomdászok* és
emberek legyünk. Tehát művelődjünk!

Emeljük szakmánkat olyan magaslatra, a melyre az
emberek tisztelettel tekintsenek. *Ám ne csak a szakmára,
de művelőire is.*

Védekezés a gümőkóp ellen.

IRTA: SCHWARTZ ADOLF.

IGEN tisztelt Szerkesztő Úr! Első pillanatra talán
tréfának, vagy legalább is különösnek tartja, hogy
igen megtisztelő felhívására, valamely szakközlemény
helyett, a címben érintett tárgygyal foglalkozom. Tudva
azonban, hogy szakcikkek dolgában Évkönyvünk az
én munkám nélkül sem fog szűkölködni, remélem,
szerkesztő úr a közleményemnek szánt helyet e szerény,
de minden esetre közérdekű dolgozatnak is szívesen
átengedi, főként pedig azért, mert nekünk, nyomdászok-
nak, önérdékünk parancsolja, hogy a tuberkulózis ellen
vívandó harcban mi is részt vegyünk.

Orvosoknak idevágó szakmunkáiban, a sok helyütt
tartott tuberkulózis elleni kongresszusok tárgyalásaiban,